

ÁISEANNA SA CHEANTAR

An leabharlann phoiblí
An club óige
An eaglais
An ardeaglais
An séipéal
Halla an pharóiste
An pháirc phoiblí
Áit súgartha eachtraíochta
Clós súgartha
An tsólann
An linn snamha
An amharclann
An pictiúrlann
An iarsmalann / an músaem
An chartlann phoiblí
An dánlann / an gailearaí ealaíne
Halla an cathrach
An stáisiún póilíní
Oifigí
An giomnásiam
An scoil
Clós na scoile
An naíolann
An náiscoil
An ardscoil comhoideachais
An ollscoil
An colláiste teicneolaíochta
An Stáisiún Peitрил
Measín bainc / poll sa bhalla
An banc
Oifig an phoist
An bosca poist
Ceoláras
An halla rince nó damhsa
An rinc scátála

An pháirc uile-aimsire
An chúirt leadóige
An t-aerfort
An stáisiún dóiteáin
An t-ionan athchúrsála
An dumpa
An clós conamair
An t-ionan teanga
An chultúrlann
An phlandlann
An margadh faoin aer
An carrchlós
An teach tabhairne / an pub / poll ólacháin / an síbín
An siopa eisceadúnais no an t-eisceadúnas
An bhialann
An bhialann ghasta / an bhialann beir leat / an bhialann
Indiach nó Shíneach
An t-ionad siopadóireachta
An siopa éadaí
An ollmhargadh
An siopa bláthanna
An siopa galtoitín
An siopa sceallóg
An siopa uachtar reoite
An siopa milseán
An siopa crua-earraí
An siopa carthanais
An gúnadóir / siopa an ghúnadóra
An siopa leabhar dara láimhe
An siopa nuachtáin
An bÁCús
An ceannaí éisc / an siopa éisc
An búistéir / siopa an bhúistéara
An táilliúir / siopa an táilliúra
An gréasaí bróg / siopa an ghréasaí bróg

An dochtúir / clinic an dhochtúra
Fiaclóir / clinic an fhiaclóra /
An tréidlia / an clinic tréidliochta
An duga
An t-ionad áilleachta
An t-ionad grúmaeireachta
An bearbóir / an siopa bearbóra
An gruagaire / an siopa grugaire

Scáthchóiríocht / Cóiríocht do dhaoine
éislínneacha
Áras na seandaoine nó na n-aosach
Ionad cúram lae
An otharlann / an t-ospidéal
An dílleachtlann
An brú óige nó do dhaoine gan dídean
Leithris phoiblí
An t-adhlacóir / an teach tórraimh
Teach striapachais
Club struipeála / poll de chlub
struipeála
An poll drugaí / an mangaire drugaí

Ceantar cónaithe/gnó/tionsclaíochta/
tráchtála/talmhaíochta/faiseanta/
daor/saor/maith/olc/atá in ísle brí

An bhfuil sé i bhfad ar shiúl uainn?
Níl. Níl sé i bhfad. Tá sé gar/
congarach go leor! Tá sé thart an
coirnéal nó cúinne. / Shuas nó shíos
an bothár. / Tá sé cúpla míle ar shiúl.
Tá sé trí mhíle ón áit seo. Tá sé seacht
gciliméadar. /

SÉIMHIÚ

b... = bh...
c... = ch...
d... = dh...
f... = fh...
g... = gh...
m... = mh...
p... = ph...
s... = sh...
t... = th...

Níl aon séimhiú ar h, l, n,
r, sc, sf, sm, sp, st, sv

ÚRÚ

m + b... = mb...
g + c... = gc...
n + d... = nd...
bh + f... = bhf...
n + g... = ng...
b + p... = bp...
d + t... = dt...

n + guta...

RÉAMHFHOCAIL SEALBHACHA

mo ("my")

do ("your")

a ("his")

a ("her")

ár ("our")

bhur ("your")

a ("their")

("in")

i + a > ina

i + ár > inár

i + bhur > in bhur

Tá mé i mo chónaí...

Tá tú i do chónaí...

Tá sé ina chónaí...

Tá sí ina cónaí...

Tá muid inár gcónaí...

Tá sibh in bhur gcónaí...

Tá siad ina gcónaí...

Tá mé gan dídean!

Cá bhfuil tú i do chónaí?

An bhfuil tú i do chónaí i...?

Nach bhfuil tú i do chónaí i...?

Tá / Níl, tá mé i mo chónaí i...

i ("in") + **úrú**

i mBéal Feirste
i gCarraig Fhearghais
i nDún Geimhin
i bhFionntamhnach
i nGleann Arma
i Latharna
i Muileann na Buaise
i Nua-Bhaile (i gContae Aontroma)
i bPort an Dúnáin
i Reachlainn
i dTeampall Phádraig

in Ard Mhacha
in Oileán an Mhuilinn
in Umgobhla (i gContae Ard Mhacha)
in Inis Ceithlinn
in Eochair

teach aonair nó scoite nó leathscote
ite nó sraithe / teach soghluaistean
/ teach gan chónaí
an carbhán
an baile soghluaiste
an bungaló
an t-árasán
an cró nó an bothán
an puball
an ceantar
an t-eastát
an t-áraslann

i lár an cathrach / ar imeall na
cathrach / faoin tuaith / i mbaile
nó i sráidbhaile / sa chathair.

NA MAOLUIMHREACHA

0. a náid, ^{an mhír} (a)neamhní

1. a haon

2. a dó

3. a trí

4. a ceathair

5. a cúig

6. a sé

7. a seacht

8. a hocht

9. a naoi

10. a deich

11. a haon déag

12. a dó dhéag

13. a trí déag

14. a ceathair déag

15. a cúig déag

16. a sé déag

17. a seacht déag

18. a hocht déag

19. a naoi déag

20. fiche

21. fiche a haon

22. fiche a do

23. fiche a trí

24. fiche a ceathair

25. fiche a cúig

26. fiche a sé

27. fiche a seacht

28. fiche a hocht

29. fiche a naoi

30. tríocha

40. daichead / ceathracha

50. caoga

60. seasca

70. seachtó

80. ochtó / ceithre scór

90. nócha

a haon is a haon, sin a dó ($1 + 1 = 2$)

a seacht óna naoi, sin a dó / a naoi lúide a

seacht, sin a dó ($9 - 7 = 2$)

a dó faoina trí, sin a sé ($2 \times 3 = 6$)

a deich ar a cúig, sin a dó ($10 \div 5 = 2$)

lúide a trí agus móide a dó cothrom le lúide a

haon ($-3 + 2 = -1$)

a haon dó trí ceathair cúig sé seacht, a haon dó

trí, a haon dó trí (agus tú ag damhsa)

caibidil a trí / cuid a haon

bus a ceathair

a haon a chlog

Rí Séamus a Dó

faoi ceathair

an ceathair triuf/spéiread/muileata/hairt

seacht is réal = 7s 6d (seanairgead)

An tAM

a haon a chlog

(go) mall

ceathrú i ndiaidh (/tar éis) a cúig

i lár na hoíche

fiche a cúig i ndiaidh a seacht

faoi choim na hoíche

leath (leathuair) i ndiaidh a deich

inniu

seacht bomaite/noiméad go dtí a dó

tráthnóna inniu

ceathrú go dtí (/chun) a haon déag

i mbarr tráthnóna

soicind

in ard an tráthnóna

meán lae

inné

meánoíche

tráthnóna beag inné

nóin

aréir

roimh nóin = rn = "am"

amárach

i ndiaidh nóna = in = "pm"

arú inné

maidin

arú amárach

ar maidin

an tseachtain seo chugainn

tráthnóna

an tseachtain seo caite

moch

cúpla bliain ó shin

(go) luath

i mbliana

Cá Mhéad Duine atá sa Teaghlach/Chlann: Na hUimhreacha Pearsanta

Na hUimhreacha Pearsanta:

1	duine amháin
2	beirt* [a cuireann séimhiú ar a lorg]
3	triúr*
4	ceathrar*
5	cúigear*
6	seisear*
7	seachtar*
8	ochtar*
9	naonúr*
10	deichniúr*
11	aon duine dhéag
12	dháréag*
13	trí dhuine dhéag
14	ceathre dhuine dhéag
15	cúig chuine dhéag
16	sé dhuine dhéag
17	seacht nduine dhéag
18	ocht nduine dhéag
19	naoi dnduine dhéag
20	fíche duine

Ainmneach uatha

máthair
athair
mac
(i)níon
uncail
aintín
deartháir
deirfiúr

Ginideach uatha

máthar/máthara
athar/athara
mic
(i)níne
uncail
aintín
dearthár/dearthára
deirféar/deirfire

Ainmneach iolra

máithreacha
aithreacha
mic
(i)níonacha
uncailí
aintíní
deartháireacha/deartháracha
deirfiúracha

Ginideach iolra

máithreacha
aithreacha
mac
(i)níonacha
uncailí
aintíní
deartháireacha/deartháracha
deirfiúracha

An bhfuil clann agat?

Níl aon chlann agam. Níl aon pháistí agam.

Tá cúigear i mo chlann: beirt chailíní agus triúr buachaillí, iad uilig fásta agus a gclann féin ag cuid acu. Tá seachtar garpháistí agam.

An bhuil do thuismitheoirí beo go fóill?

Tá duine acu beo agus an duine eile marbh. Tá mo mháthair beo ach tá m'athair marbh.

Tá an bheirt acu marbh/ar shlí na fírinne/faoin fhód.

Tá an bheirt acu beo.

Ca mhéad i do theaghlach? Tá mé ag caint faoi na daoine sa teach leat.

Tá ochtar s'againn ann. Mé féin, mo chéile (mo bhean chéile/m'fhear céile), ár gcúigear páistí, agus an mháthair chéile. Ní chuirim san áireamh na peataí: trí chat, dhá mhadadh agus budragár.

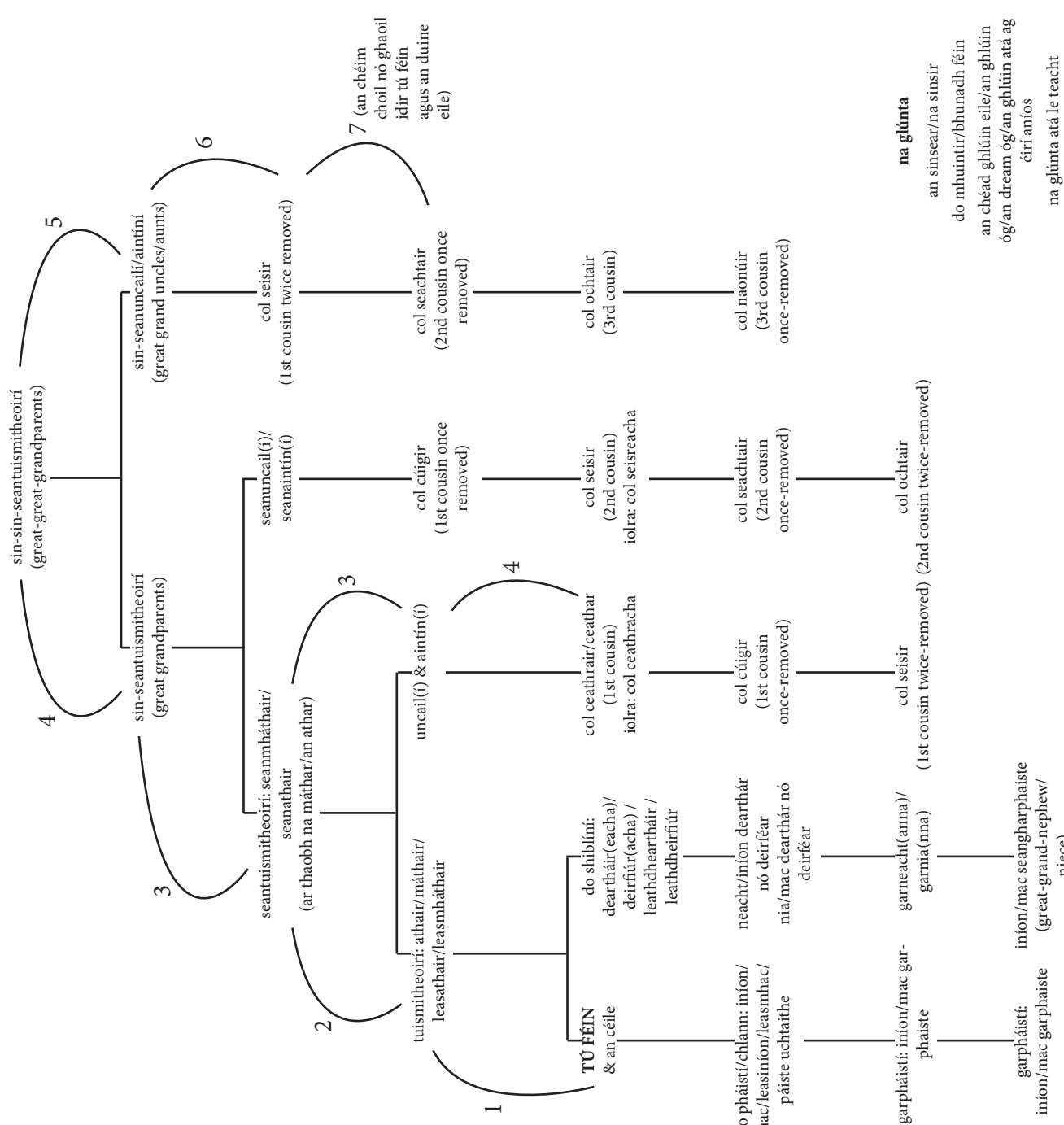
Agus cad é faoi do theaghlach sínte, nó do mhuintir?

Bhuel/maise, tá mo seanthuismitheoirí ar shlí na fírinne, tá triúr uncailí atá beo agam go fóill, aintín amháin (is í leath-chúpla fir den na huncailí), a lán col ceathracha (níos mó ná caoga col ceathair) agus cúigear garpháistí, mar a dúirt mé, gan a bheith ag caint faoi na gaolta cleamhnais nó mhuintir mo chéile.

* *focail uatha* is iad uilig, *focal baininsneach* 'beirt' (an bheirt, an triúr, an ceathrar, an cúigear, an seisear, an seachtar, an t-ochtar, an naonúr, an dáréag).

Léaráid Chaidrimh na nGaoil Fola, & srl.

© Adrian Ó Mealláin 2018

na glúnta

an sinsear/na sinisir do mhuintir/bhunadh féin
 an chéad ghlúin eile/an ghlúin óg/an dream óg/an ghlúin atá ag éirí aníos
 na glúnta atá le teacht

- adhaltrach : adulterer or adulteress
- adhaltramas : adultery
- athair/máthair baistí : godfather/godmother
- athair céile : father-in-law
- athphósadh : remarriage
- leambh baistí : godchild
- baintreach : widow
- baintreach fir : widower
- bean mic nó banchliamhain : daughter-in-law
- cétmuintir (seanghaeilge) : highest-ranking wife
- chiamhain nó mac cleamhnais : son-in-law
- colscaradh : divorce
- colscartha : divorced
- cosc ar fhósadh : bar on marriage
- deartháir céile/cleamhnais/maith : brother-in-law
- déchéileach / biogamach : bigamist
- deirfiúr chéile/chleamhnais : sister-in-law
- gcol cleamhnais : relative by marriage
- gaoimhar / gaolta / gaol a bheith ag duine le duine eile / cleamhnas a bheith eatarthu : related
- adhaltrach : engaged
- leaschlann : stepchild/dren
- leaspháiste : stepchild
- páiste altrama nó ar altramas : foster child
- páiste uchtaithe : adopted child
- an teaghlach a d'uchtaiigh é : his adopted family
- dílleachta nó páiste ar dílleachta nó leambh tréigthe : orphan or abandoned child or foundling
- leambh triailleadáin : test tube baby
- lánúin / cúpla / dis : couple
- máthair chéile : mother-in-law
- neamhghaolmhar : unrelated
- ordú cúram éigeandála : an emergency care order
- páirtnéireacht shibhialta : civil partnership/union
- páiste neamhdhlísteanach / tabhartha / na gréine : illegitimate
- pósta : married
- scartha : separated
- pósadh a chealú nó a chur ar neamhni : to annul a marriage
- pósadh a chur i gcrích : to consummate a marriage
- pósadh áisiúlachta : (non-love) marriage of convenience
- pósadh aerach/homaighnéasach : gay marriage
- pósadh baili : valid marriage
- pósadh in-neamhniithe : a voidable marriage
- pósadh bréige : sham marriage
- pósadh éigeantais : forced marriage
- pósadh meascha : mixed marriage
- pósadh oscailte : open marriage
- pósadh roimhe sin : a previous marriage
- pósadh comhghnéis : same-sex marriage
- pósadh sibhialta : civil marriage
- teaghlach aontuiste/aontuismitheora : single-parent family
- tuismitheoir altrama : foster parent
- tuismitheoir aonair : single parent

Na hOrduimhreacha

1ú	An chéad fear/bean/áit/lá; an t-aonú fear/bean/háit/lá
2ú	An dara/darna/dóú fear/bean/háit/lá
3ú	An tríú fear/bean/háit/lá
4ú	An ceathrú fear/bean/háit/lá
5ú	An cúigiú fear/bean/háit/lá
6ú	An séú fear/bean/háit/lá
7ú	An seachtú fear/bean/háit/lá
8ú	An t-ochtú fear/bean/háit/lá
9ú	An naoú fear/bean/háit/lá
10ú	An deichiú fear/bean/háit/lá
11ú	An t-aonú fear/bean/háit/lá déag
12ú	An dara/darna/dóú fear/bean/háit/lá déag
13ú	An thríú fear/bean/háit/lá déag
14ú	An ceathrú fear/bean/háit/lá déag
15ú	An cúigiú fear/bean/háit/lá déag
16ú	An séú fear/bean/háit/lá déag
17ú	An seachtú fear/bean/háit/lá déag
18ú	An t-ochtú fear/bean/háit/lá déag
19ú	An naoú fear/bean/háit/lá déag
20ú	An fichiú fear/bean/háit/lá
21ú	An t-aonú fear/bean/háit/lá is fiche
22ú	An dara/darna/dóú fear/bean/háit/lá is fiche
23ú	An thríú fear/bean/háit/lá is fiche
24ú	An ceathrú fear/bean/háit/lá is fiche
25ú	An cúigiú fear/bean/háit/lá is fiche
26ú	An séú fear/bean/háit/lá is fiche
27ú	An seachtú fear/bean/háit/lá is fiche
28ú	An t-ochtú fear/bean/háit/lá is fiche
29ú	An naoú fear/bean/háit/lá is fiche
30ú	An tríochadú fear/bean/háit/lá
31ú	An t-aonú fear/bean/háit/lá is tríocha

Na Séasúir (/Ráithí) agus na Míosa

Tosaíonn an bhliain Cheilteach an chéad lá de mhí na Samhna.

An Geimhreadh	Samhain Nollaig Eanáir	mí na Samhna mí na Nollag mí Eanáir
An t-Earrach	Feabhra Márta Aibreán	mí Feabhra mí an Mhárta mí Aibreáin
An Samhradh	Bealtaine Meitheamh Iúil	na Bealtaine mí an Mheithimh mí Iúil
An Fómhar	Lúnasa Meán Fómhair Deireadh Fómhair	mí Lúnasa mí Mheán Fómhair mí Dheireadh Fómhair

Cad é dáta an lae inniu?

Lá Fhéile Pádraig (Lá 'le Pádraig), is é an seachtú lá déag de mhí an Mhárta (17 Márta). Lá Fhéile Pádraig faoi mhaise duit! Beannachtaí na Féile Pádraig ort!

Lá Fhéile Bríde, is é an t-aonú lá de mhí Feabhra. An chéad lá den Earrach.

An Nollaig, is é an cúigiú lá is fiche de mhí na Nollag. Nollaig shona! Nollaig mhór mhaith duit! Nollaig faoi shéan agus faoi mhaise duit!

Lá na Bliana Úire/Lá Nollag Beag/Lá Caille (nó "New Year's Day" i mBéarla). Oíche na Seanbhliana, is é "New Year's Eve" i mBéarla.

Lá Fhéile Eóin (La 'l' Eóin), is é an ceathrú lá is fiche de mhí an Mheithimh (Lár an tSamhraidh). Oíche an tine chnáimh, is é "St. John's Eve/Night of the bonfire".

Lá breithe nó breithlá. Cad é dáta do lá breithe? Cén lá breithe atá agat? Lá breithe sona [duit]! Breithlá sona [duit]! Go maire tú!

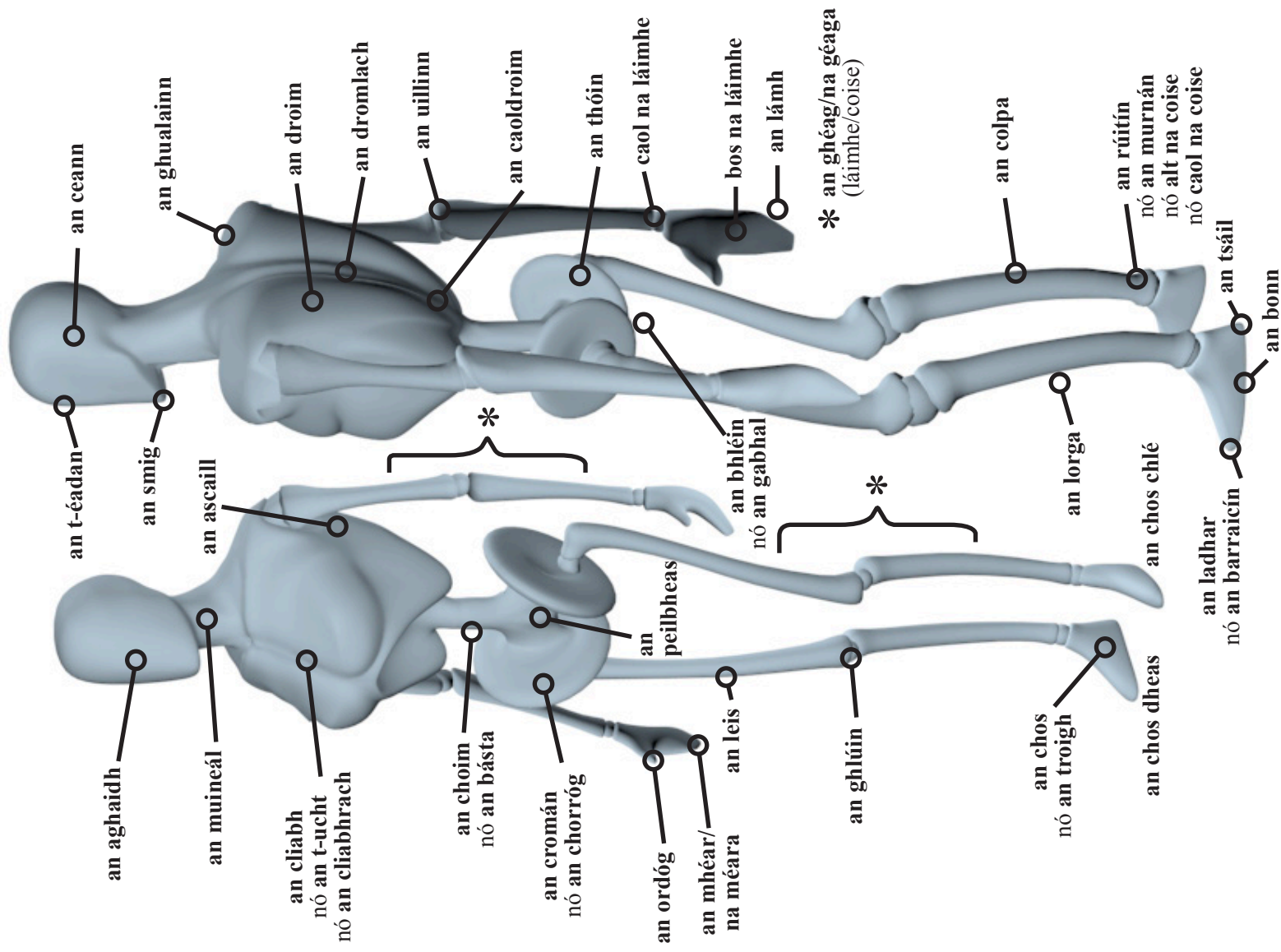
An Nollaig, sin é an cúigiú lá is fiche de mhí na Nollag (25 Nollag). Nollaig shona! Nollaig mhór mhaith duit! Nollaig faoi shéan agus faoi mhaise duit!

Laethanta na Seachtaine

Ar nós na gCeilteach, thosaíonn an lá nua le titim na hoíche.

Oíche Nollag, sin é "Christmas Eve" i mBéarla. Maidín lá Oíche Nollag, sin é "Christmas Eve Morning" i mBéarla.

BAILL AN CHOIRP

Cuir síos ar chuma fhisiciúil duine éigin

Tá sé/sí sean/óg/meánaosta. Is leanbh/déagoir/seanbhean/seanfhear/
seandhuine/duine fásta/duine óg é/í.

Tá sé/sí X X atá sé/sí Tá sé/sí ard/tanaí
Is duine ard/beag/measartha ard/measarth beag é/í.

Craiceann geal atá air/uirthi. Tá sí dorcha sa chraiceann. Tá sé bán san
aghaidh. Tá a haghaidh dearg. Tá sí buí* sa chraiceann (*buí nó donnbhúí =
"sallow" i mBéarla). Tá luisne na sláinte ina craiceann.

Tá corp tanaí/ramhar/measartha tanaí/measartha ramhar/ar chruth an
phiorra aige/aici.

Tá aghaidh leathan/chaol/chruinn/ubhchruth air/uirthi.

Is bean bheag théagartha í.
Is fear geal téagartha é.
Is seandhuine cromtha é. Níl droim dhíreach aige.
Srón cam agus cluasa mhóra aige.

Tá sé maol. Is duine maol é.
Is fear dubh é. Is fear é a bhfuil gruaig dhubh air.
Is bean bhán/fhionn í. Is bean í a bhfuil gruaig fhionn/bhán uirthi.
Is páiste rua é. Is páiste é a bhfuil gruaig rua air.
Tá gruaig fhada dhubh air.
Tá gruaig chatach fhionn uirthi. Tá sí fionn catach.
Tá gruag liath dhualach ghairid.
Tá sé dea-chóirithe/giobach.

Sraitéisí Foghlama agus Cumarsáide

An féidir leat cuidiú liom? An dtig leat cuidiú liom?

Cad é an Gaeilge atá ar...? Cur Gaeilge ar ... le do thoil/mura mhiste leat?

Cad é mar a deirtear...?

An dtuigeann tú sin?

Gabh mo leithscéal, ach ní thuigim sin. Tá brón orm, ach ní thuigim sin.

An bhfuil sin ceart? An bhfuil sin mícheart?

Cad é a chiallaíonn ...?

An bhféadfá é sin a mhiniú dom, le do thoil?

Níor thuig mé/níor chuala mé i gceart. Abair arís é, le do thoil.

An é "....." a dúirt tú?

An féidir leat labhairt níos moille? An bhféadfá labhairt níos moille, le do thoil?

An Treo / Na Treonna

An Tuaisceart—i dtuaisceart na tíre

An Deisceart— i ndeisceart an chontae

An tIarthar—cósta an iarthair, i n-iarthar na hÉireann (féach "Éire")

An tOirthear—oirthear Bhéal Feirste, an Meán-Oirthear, sa Chianoirthear (féach "meán", "cian")

An lár nó an croílár— lár na cathrach, lár an bhaile

An t-imeall—ar imeall na cathrach (bruachbhaile, na bruachbhailte)

Tá difríocht mhór idir an aeráid sa tuaisceart agus sa deisceart.

Meiriceá Thuaidh, na Gealáin Thuaidh

An Afraic Theas, Poblacht na hAfraice Theas

Corcaigh Thoir, ar an chósta thoir

an Bruach Thiar, ar an thaobh thiar de, ar an Fhronta Thiar

An réigiún/ceantar/dúiche/chríoch thoir-thuaidh / thiar-thuaidh / thoir-theas / thiar-theas / lárnach (an Leabharlann Lárnach) / uachtair nó uachtarach / íochtair nó íochtarach

ó thuaidh / aduaidh — ag dul ó thuaidh / ag teach anuaidh. Bíonn aghaidh an chompáis ó thuaidh i gcónaí

cá bhfuil an tuaisceart, cá bhfuil an bealach ó thuaidh / an ghaoth aduaidh

ó dheas / aneas—ag dul ó dheas / ag teacht aneas (an ghaoth aneas)

siar / aniar ag dul siar / ag teacht aniar

soir / anoir; ag dul soir / ag teacht anoir

thoir / anoir; ag dul thoir / ag teacht anoir

deiseal / tuathal —ag tiontú nó ag casadh. Rothlaíonn an domhan.

suas—thuas—anus

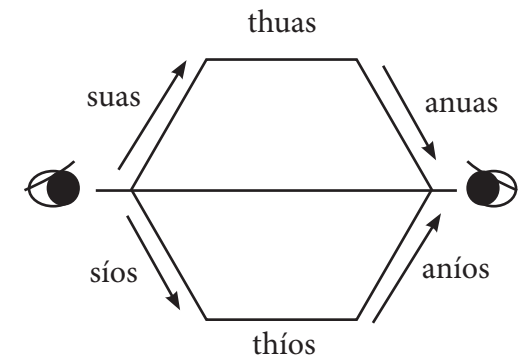
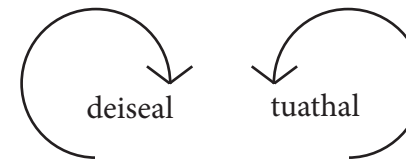
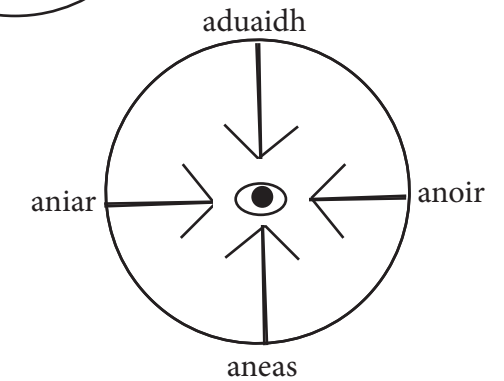
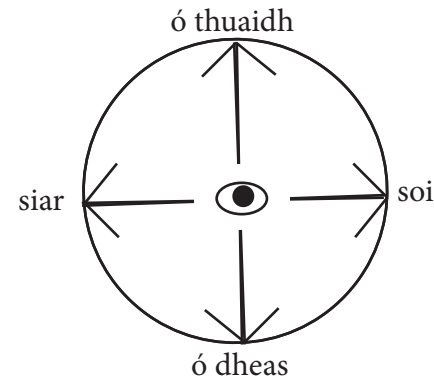
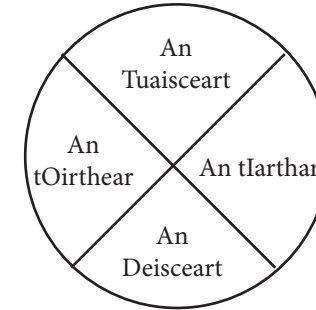
síos—thíos—aníos

ar aghaidh is ar cúl ("ar gcúl" i nDeisceart na hÉireann)

ar dheis is ar chlé

—an lámh dheas nó an dheasóg/ar an taobh dheas/ar thaobh na lámhe deise

—an lámh chlé nó an chiotóg/ar an taobh chlé/ar thaobh na lámhe clé

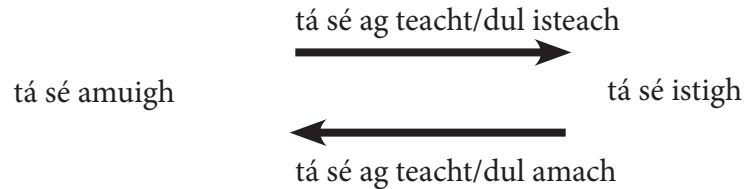

An Treo/Na Treonna

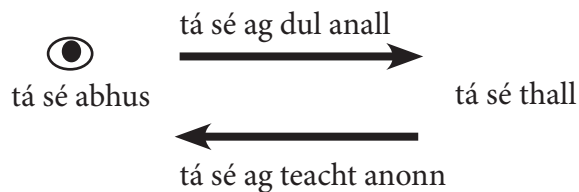
ISTEACH seachas (vs) AMACH
ISTIGH seachas AMUIGH

TAOBH AMUIGH

TAOBH ISTIGH

THALL seachas ABHUS
ANALL seachas ANONN

Tá mé anseo i nÉireann faoi láthair.

Chuaigh mé anall go dtí an Fhrainc / chun na Fraince anuraidh,
ag tús mhí na Nollag.

Bhí mé thall i Marseille sa Fhrainc ar feadh cúig lá.

Tháinig mé anonn ón Fhrainc ar an triú lá déag.

Bhí mé abhus i nÉireann thar an Nollaig ach d'imigh mé chun na hIodáile
i ndiaidh Nollag.

An Modh Ordaithe—ag ordú—ag tabhairt ordaithe*

* ag tabhairt an ordaithe
ag tabhairt na n-ordaithe

abraim	ceanglaim	bím	
abair	ceangail	bí	= an fhréamh
abradh sé/sí	ceangladh sé/sí	bíodh sé/sí	
abraimis	ceanglaimis	bíodh muid	
abraigí / abraidh	ceanglaigí	bígí	
abradh siad	ceangladh siad	bíodh siad	
abartar	ceangaltar	bítear	= an saorbhriathar
ná habair	ná ceangail	ná bí	= an t-ordú diúltach

tosaímis nó toisimis (i nGaeilge Chúige Uladh)

bí i do thost / bí ciúin

bígí i bhur dtost

ná bíodh eagla ort

An Chéad Réimniú

tóg
bris
marcáil
sábháil
dóigh
glaoiigh
léigh
nigh
luigh

togaigí
brisigí
marcálaigí
sábhálaigí
dóigí
glaoiigí
léigí
nígí
luígí

An Dara Réimniú

ceannaigh
éirigh
ordaigh
inis
imir
foghlaim
tarraing

ceannaígí
éirígí
ordaígí
insígí
imrígí
foghlaimígí
tarraingígí

ná bris é
ná hól é
na hith iad

ná brisigí iad
ná h-ólaigí an t-uisce sin
ná hithigí na milseáin

ná ceannaigh iad
ná himir dóibh
ná hordaigh é

ná ceannaígí go fóill iad
ná himrígí níos mó
ná hordaígí é

Na hAinmneacha Gaelacha

Ainm dílis pearsanta nó ainmneacha dílse pearsanta

Ainm baiste; túsainmeacha (nó céad is dar(n)a hainmneacha); sloinne; ainm roimh phósadh; ainm cóineartaithe (a tugtar ort ar an chóineartú)
tg. = tuiseal ginideach; an mír "a" agus ainm = tuiseal gairmeach.

Stádas pósta: singil — pósta — scartha — colscartha — ina b(h)aintreach (nó ar baintreach mná/fir í/é)

Ainmneacha fireanna (gaelacha agus ó theangacha eile): Adrian, Ailbhe (f. 7 b.), Aindreas (a Aindréis) nó Aindrias (a Aindriasa/Aindreasa) nó Aindriú, Alastair (Alastair), Amhlaoibh, Aodán (a Aodáin) < Aodh, Anraí nó Innerí, Antaine, Aodh (/eI/, a Aodha), Aonghas (a Aonghasa), Art (a Airt), Breandán (a Bhreandáin), Bran (a Bhrain), Brian (a Bhriain), Caoimhín, Cathal (a Chathail), Cian (a Chéin), Ciarán (a Chiaráin), Cillín, Conall (a Chonaill), Conchúr (a Chonchuir; tabhair faoi deara an fhuaim "cnochúr" nó "crochúr" i gCúige Mumhan), Conn (a Choinn), Cormac (a Chormaic), Cólín, Colm (a Choilm), Críostóir (a Chríostóra), Dáire, Deaglán (a Dheagláin), Diarmaid (a Dhiarmada), Donáll (a Dhonáill), Donncha, Eoghan (a Eoghain), Fachtna, Féilim (a Fhéilimidh), Fiach (Fiaigh), Fiachra, Fionnbharr (a Fhionnbhairr), Flann (a Fhlainn), Iarlaith (a Iarlatha), Lorcán (a Lorcáin), Macdara, Maoileachlainn, Niall (a Néill), Oisín, Oscar (a Oscair), Rónán (a Rónáin), Ruairí nó Ruaidhrí, Ruán (a Ruáin), Ethan (a Ethan nó a Ethain? —de gnáth, ní athraíonn na hainmneacha galla), Seán (a Sheáin), Seanán (a Sheanáin), Tadhg (a Thaidhg), Toirealach (a Thoirealaigh), Ultán (a Ultáin), Máirtín nó Mártan, Ferdia, Dáibhí nó Dáiví ach Dáithí, Deasún, Gearard (a Ghearaid), Gearóid nó Gearalt (a Ghearailt), Greagóir (a Ghreagóra), Labhrás (a Labhráis), Liam nó Uilliam, Maghnas (a Mhagnais), Maitiú nó Maitias (a Mhaitiais), Malachí nó Maoileachlainn < Maol Sheachlainn, Mícheál nó Míchéal (a Mhíchíl nó a Mhícheáil), Éamann nó Eamonn (a Éamainn/Éamoinn), Eoin ach Eoghan (a Eoghain), Muiris, Nioclás (a Niocláis), Nollaig nó Notlaic, Pádraig nó Pádraic, Peadar (a Pheadar), Piaras (a Phiarais), Pilib, Pól (a Phóil), Proinsias (f. 7 b., tríshiollach), Ragnall (a Raghnaill), Réamann (a Réamainn), Riocard nó Risteard (a Riocaird/Risteaird), Roibeard (a Roibeaird), Séafra nó Seathrún (Geoffroy), Séamas (a Shéamais), Seán nó Séan, Seirse, Seosamh (a Sheosaimh), Stiofán (a Stiofáin), Tomás (a Thomáis), Uinseann (a Uinsinn).

Ainmneacha baineanna (gaelacha agus ó theangacha eile): Aifric (tg. -e), Ailbhe (f. 7 b.), Anna, Áine, Aislínn (tg. -e), Aodhnait (< Aodh), Aodhamair (< Aodh), Aoibhinn (tg. -bhne), Aoife, Béibhinn (tg. -e), Bláthnaid, Bríd nó Brighid (tg. -e), Caoimhe, Clíona nó Clídhna, Dáiríne, Damhnait, Dearbháil (tg. -e), Deirbhíle, Deirdre [guta cúnta], Doireann (tg. -inne), Bairbre [guta cúnta], Cáit, Clár (tg.

Adrian Ó Mealláin © 2019

Cláir), Éadaoin (tg. -e), Eibhilín nó Eidhlín nó Éilín, Éilís (tg. -e) nó Éilíse, Eithne, Fionnuala [ceithre-shiollach] nó Nuala, Gobnait, Gormlaith (tg. Gormlatha), Gráinne, Íde nó Ite, Lasairíona, Méabh nó Medhbh (tg. Méibhe), Máire, Máiréad nó Muiréad (tg. Máiréid), Muireann (tg. Muirinne), Nessa nó Neas (tg. -a) nó Neasa, Niamh (tg. Néimhe), Órlaith (tg. Órlatha), Peig (tg. -e) nó Peige, Proinsias (f. 7 b., tríshiollach), Nóra, Ríonach (tg. Ríonaí), Treasa, Róis (tg. -e) nó Róise, Sadhbh, Seosaimhín, Síle, Siúin nó Siúán nó Siobhán, Sinéad (tg. Sinéid), Sorcha (tríshiollach), Úna (agus N.B. Malláí Palláí Dalláí nó Mailí Pailí, Dailí)

N.B. Ainm naoimh: Breandán > Bréanann, Máire > Muire, Maitiú > Matha, Seosamh > Iósaf (ón Eabhrais). Úsáidtear iad i dtúsainmneacha 7 is cuma cén gnéas atá ag an duine.

Sloinnte fireanna: Mac nó Mag agus Ó nó Ua (+ ainm sa tuiseal ghinideach gan séimhiú)
Na sloinnte baineanna ó "Mac" nó "Mag":

Bean phósta—Mac nó Mag > Mhic nó Mhig + séimhiú

Bean shingil—Mac nó Mag > Nic nó Nig + séimhiú

Na sloinnte baineanna ó "Ó" nó "Ua":

Bean phósta—Ó > Uí (+ ainm sa tuiseal ghinideach + séimhiú)

Bean shingil—Ó > Ní (+ ainm sa tuiseal ghinideach + séimhiú)

Ní athraíonn "Ní" agus "Nic" sa tuiseal ghinideach.

Sloinnte agus -ach nó -each

Bíonn na sloinnte aideachta firinsneach nó baininsneach ag brath ar an ainm baiste.

Adrian Ó Mealláin = An Meallán + ach = An Meallánach

Malachí nó Maoileachlainn Mac Mathúna (Mac Mathghamhna) = An Mathúnach

Treasa Nic Mhathúna = An Mhathúnach

Pádraig Mac Aoidh = An tAodhach

Áine Máire Uí Dhonnchaidh (Uí Dhonnchadha) = An Donnchach

Siúin Ní Ruadhagáin = An Ruadhagach

Brian Mac Innerí nó Mac Éinrí = An tÉinríach

Ethan Leeper = An Leepereach

Tabhair faoi deara: An + (X + -ach nó -each) = Mr/Mrs/Miss

Tabhair faoi deara, fosta: Mac/Bean/Baintreach/Iníon + Uí Mhealláin = Mr/Mrs/Miss (gan túsainm) Mallon, nó Mac Mhic an Bháird = Mr Ward, nó (mar shampla) Mac Uí Shuibhne = Mr MacSweeney (in ainneoin an "mac" i "Mac Suibhne" 7 ainmneacha eile)

Tabhair faoi deara: rang Mháirtín Mhic Chathmhaoil, rang Fherdia Mhic Ghiolla Chiaráin, rang Mháiréid, rang Adrian Uí Mhealláin, teach Uí Cheallaigh, teach Mhealláin (N.B. t. tabharthach. toigh Mhealláin)

Muintir + Ó-sloinnte sa ghinideach

Muintir Mhealláin = The Mallons

Clann + Mac-shloinnte sa ghinideach

Clann Mhathúna = The MacMahons

AN LITRIÚ: LEATHAN le LEATHAN, CAOL le CAOL

Is **guta** an litir “a”. Na gutaí: a, o, u, i, e (nó á, ó, ú, í, é).

Is **consan** an litir “b”. Na consain: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, w, x, y, z.

Is **guta leathan** an litir “a”. Seo na gutaí leathna: a, o, u (á, ó, ú).

If **guta caol** an litir “i”. Seo na gutaí caola: i, e (í, é).

Caol nó leathan ag brath ar chruth an bhéil nuair a deir tú iad.

Is **consan leathan** an consan nuair atá sé in aice le guta leathan, mar shampla an “b” sna focail “ba” nó “ab”. San fhocal “sampla”, is consain leathna iad, an “m” agus an “p” agus an “l”.

Is **consan caol** an consan nuair atá se in aice le guta caol, mar shampla an “s” sna focail “si” nó “is”. San fhocal “litriú”, is consain chaola iad, an “t” agus an “r”.

An Riail agus tú ag litriú: “Leathan le leathan, caol le caol”

Má tá guta roimh an consan agus guta eile ina dhiaidh san fhocal amháin, de ghnáth is gutaí den saghas céanna iad. Sin é a rá, leathan an dá ghuta, sin nó caol an dá ghuta.

Amharc ar litriú na bhfocal ar an leathanach seo:

Leathan le leathan

leathan, guta, consan,
leathna, caola, sampla, agus,
focal, atá, amháin, saghas,
céanna, amharc, leathanach,
leathanacha, agat, úsáid.

Caol le caol

litriú, litir,
aice,
cinntiú,
Gaeilge.

Gabh fríd na leathanacha atá agat le cinntiú an bhfuil an riail seo (“leathan le leathan, caol le caol”) ann sa litriú an chuid is mó den am.

Agus tú ag scríobh i nGaeilge, bain úsáid as an riail seo le cinntiú go bhfuil an litriú i gceart.

Eisceachtaí: comhfhocail mar seanbhean < sean bean, neamhní < neamh ní; Gaelach (/Gaedhealach), Gaeltacht, srl. (= agus araile, = etc., *et caetera*; araile = “another” i mBéarla).

Briathra

(seachas iad idir lúbíní cearnacha, tá siad uile in *Progress In Irish* go dtí Ceacht 30)

Grúpa a hAon (Réimniú 1)

an t-ordú
(an modh ordaithe)
2ú pearsa uatha =
fréamh an bhriathair

an t-ainm
briathartha

an aideacht
bhriathartha

an aimsir
láithreach

Aon siolla san fhréamh

bris	(ag) briseadh	briste	brisim/briseann tú
can	(ag) canadh	canta	canaim/canann tú
cuir	(ag) cur	curtha	cuirim/cuireann tú
caill	(ag) cailleadh	caillte	caillim/cailleann tú
[caoin	(ag) caoineadh	caointe	caoinim/caoineann tú]
druid	(ag) druidim	druidte	druidim/druideann tú
éist	(ag) éisteacht	éiste	éistim/éisteann tú
fan	(ag) fanacht	fanta	fanaim/fanann tú
féach	(ag) féachaint	féachta	feicim/feiceann
gáir	(ag) gáire	gáirthe	gáirim/gáireann tú
glan	(ag) glanadh	glanta	glanaim/glaneann tú
gléas	(ag) gléasadh	gléasta	gléasaim/gléasann tú
goil	(ag) gol	goilte	goilim/goileann tú
ól	(ag) ól	ólta	ólaim/ólann tú
rinc	(ag) rince	rincthe	rincim/rinceann tú
rith	(ag) rith	rite	rithim/ritheann tú
siúil	(ag) siúl	siúlta	siúlaim/siúlann tú
seas	(ag) seasamh	seasta	seasaim/seasann tú
scríobh	(ag) scríobh	scríofa	scríobhaim/scríobhann tú
stróic	(ag) stróiceadh	stróicthe	stróicim/stróiceann tú
scuab	(ag) scuabadh	scuabtha	scuabaim/scuabann tú
tóg	(ag) tógáil	tógtha	tógaim/tógann tú

Briathra aonsiollacha a chríochnaíonn ar -(i)gh, mar shampla:

[clóigh	(ag) cló	clóite	clóim/clóinn tú]
léigh	(ag) léamh	léite	léim/léann tú/léimid
nigh	(ag) ní	nite	ním/níonn tú

Briathra ilsiollacha a chríochnaíonn ar -(e)áil, mar shampla:

[pacáil	(ag) pacáil	pacáilte	pacálaim/pacálann tú]
[péinteáil	(ag) péinteáil	péinteáilte	péinteálaim/péinteálann tú]

Roinnt bhriathra ilsiollacha eile: [adhlaic ("bury"), ceiliúir ("celebrate"), gearán ("com-pain"), seachaid ("deliver"), taispeáin ("show"), tiolach ("bestow"), tionóil ("convene")]

Grúpa a Dó (Réimniú 2)

an t-ordú
(an modh ordaithe)
2ú pearsa uatha =
fréamh an bhriathair

an t-ainm
briathartha

an aideacht
bhriathartha

an aimsir
láithreach

Níos mó ná siolla amháin san fhréamh (seachas iad i nGrúpa a hAon)

bailigh	(ag) bailiú	bailithe	bailím/bailíonn tú
ceannaigh	(ag) ceannach	ceannaithe	ceannaím/ceannaíonn tú
codail	(ag) codladh	codalta	codlaím/codlaíonn tú
críochnaigh	(ag) críochnú	críochnaithe	críochnaím/críochnaíonn tú
damhsaigh	(ag) damhsa	damhsaithe	damhsaím/damhsaíonn tú
éirigh	(ag) éirí	éirithe	éirim/éiríonn tú
freagair	(ag) freagairt	freagartha	freagraím/freagraíonn tú
[freastail	(ag) freastal	freastalta	freastalaím/freastalaíonn tú]
imigh	(ag) imeacht	imithe	imím/imíonn tú
[imir	(ag) imirt	imeartha	imrím/imríonn tú]
inis	(ag) insint/inse	inste	insím/insíonn tú
oibrigh	(ag) oibriú	oibrithe	oibrím/oibríonn tú
oscail	(ag) oscailt	oscailte	osclaím/osclaíonn tú
suigh	(ag) suí	suite	suím/suíonn tú
[súgruigh]	(ag) súgradh		[súgruím/súgruíonn tú]

Na Briathra Neamhrialta

abair	(ag) rá	ráite	deirim/deir tú
beir	(ag) breith	beirthe	beirim/beireann tú
bí	bheith		tá mé; bím/bíonn tú
cluín	(ag) cluinstin	cluinte	cluim/cluineann tú
déan	(ag) déanamh	déanta	déanaim/déanann tú
faigh	(ag) fáil	faighte	faighim/faigheann tú
feic	(ag) feiceáil	feicthe	feicim/feiceann tú
ith	(ag) ithe	ite	ithim/itheann tú
tar	(ag) teacht	tagtha	tagaim/tagann tú
tabhair	(ag) tabhairt	tugtha	tugaim/tugann tú
téigh	(ag) dul	dulta	téim/téann tú

(Nóta: "(ag) caint" 7 "(ag) obair": ní briathra iad, "caint" 7 "obair", ach ainmfhocail.)

Litir a 1:

"Tá cíós agam ort. Cuir chugam é, nó, mura gcuirfear
Is mise,
Ó Dónaill"

Litir a 2:

"Níl aon chíós agat orm! Agus dá mbeadh -
Is mise,
Ó Néill"

Na Réamhfhocail

Réamhfhocail shimplí + ainmfhocail gan séimhiú:

ach ('except'); ag ('at'); amhail ('like'); as ('out of'); chuig ('to'); dar ('by'); fara ('along with'), go ('to'); go dtí ('to'); **i + úrú** (> **in** roimh ghuta, *bhur, dhá, nó theideal leabhair*; 'in'); le ('with', h- roimh ghuta), murach ('were it not for'); ná ('than'); os ('above'); seachas ('other than'). Ach Máire, ag Seán, amhail leon, as baile, litir chuig Máire, dar fia, go Sasana, go dtí páirc, ag dul i méad/i mBéal Feirste, le Peadar/le hÁine, murach Pól, níos airde ná Seán, os cionn, seachas Tomás.

Réamhfhocail shimplí + ainmfhocail séimhithe:

a (roimh ainmfhocail briathar), de (d' roimh ghuta, 'from'), do (d' roimh ghuta, 'for'), faoi ('under'), ionsar (= ions + ar, 'towards'), mar ('as'), ó ('from'), roimh ('before'), trí/frí ('through'), um ('about'): a dhéanamh, de Bhríd, do Shéan, faoi bhrón

- ar** + ainmfhocail séimhithe (*ar bhád, ar chrann, ar chlé, ar dhóigh, ar fheabhas*);
+ ainmfhocail gan séimhiú nuair a chiallaíonn sé stát nó ionad (*ar bord, ar buile, ar fáil*);
+ ainmfhocail gan séimhiú i réamhfhocail comhshuite (*ar feadh, ar fud, ar son, ar tí*).
- gan** + ainmfhocail séimhithe (*gan chiall, gan fheidhm-éisceacht: gan fáth, gan mhaith, gan mhoill, gan bhréag*);
+ ainmfhocail gan séimhiú nuair a thosaíonn an ainmfhocail ar **d, s, t** (*gan dabht, gan sagart, gan séimhiú, gan teip, ach dall gan tsúil 'blind without an eye'*);
+ ainmfhocail gan séimhiú nuair faoi cháiliú nó briarthartha atá an abairt nó clásal ainmfhoclach (*gan bréag ar bith, gan pingin lena ainm aige, abair leis gan corraí, abair leis gan punt a chaitheamh*).
- idir** + ainmfhocail a chiallaíonn 'both' (*idir fhir agus mhná*);
+ ainmfhocail gan séimhiú nuair a chiallaíonn sé 'between' nó 'among' (*idir Doire agus Béal Feirste, idir mná*).
- thar** + ainmfhocail séimhithe (*thar Chorcaigh, thar bharr an chnoic*);
gan séimhiú i bhfrásaí éiginnte agus neamhcháilithe (*thar braid, thar barr, thar saile*).
- um** + séimhiú ar ainmfhocail a thosaíonn ar **c, d, f, g, s, t** (*um Cháisc, um Shamhain, um thráthnóna*);
+ ainmfhocail gan séimhiú i gcásanna eile (*an Insitiúid um Bainistíocht, um maidin, um Nollaig*).

Réamhfhocail + an (an t-alt san uimhir uatha) + ainmfhocail san fhoirm choiteann (a) nó sa tuiséal tabharthach (b, c):

- (a) ach, amhail, gan, go dtí, idir, mar, murach, ná, seachas (*ach an bhean/ach an fear, gan an t-airgead*);
(b) ag, ar, as, chuig, dar, faoi (> faoin), fara (> farais an), go, ionsar, le (> leis), ó (> ón), os, roimh, thar, trí (> tríd/fríd), um + an córas séimhithe nó an córas úraithe (*ag an fhear/bhfear, ar dheis, faoin spéir*);
(c) de (> den), do (> don), i (> sa, san roimh ghuta is **f+guta**, nó 'ins an') + an córas séimhithe amháin (*baill den chorp; gár don chathair; san Earrach*).

Na Forainmnigh Réamhfhocla. Baineann siad leis na réamhfhocail a leanas:

ag, ar [= for], as, chuig, de, do, faoi, fara, [fré], i, idir, ionsar, le, ó, roimh, thar, trí, um. Ag > Agam, agat...srl.

Ceisteanna le réamhfhocail + clásal coibhneasta indíreach:

Cé air a bhfuil an leabhar? 'What is the book on?'; Cé leis a raibh tú ag caint? 'Who were you talking to?';
Cé aige a bhfuil an eochair? 'Who has the key?'. D'fhear, do bhean, nó do ghrúpa a thagraíonn an réamhfhocail firinsneach.

[Nóta na seanréamhfhocail seo eile: for > form, fort...srl. (= ar); frá > friom, friot...srl. (= liom)]

Réamhfhocail shimplí + an tuiséal ginideach:

chun ('to'), dála ('according to'), fearacht ('in the manner of'), timpeall ('around'), trasna ('across'): *chun báis, dála an scéil, fearacht duine uasail, timpeall an tí, trasna an bhóthair.*

Réamhfhocail chomhshuite + an tuiséal ginideach:

ar aghaidh ('opposite'), ar aghaidh na gréine;
ar chúl ('behind'), ar chúl an tí;
ar feadh ('during'), ar feadh coicise;
ar fud ('throughout'), ar fud na tíre;
ar lorg ('is search of'), ar lorg óir;
ar nós ('like'), ar nós na gaoithe;
ar son ('for the sake of'), ar son na síochána;
ar tí ('about to'), ar tí imeacht;
de bharr ('as a result of'), de bharr na hoibre;
de réir ('according to'), de réir cosúlachta;
de thairbhe ('because of'), de thairbhe a aoise;
faoi choinne ('for the purpose of'), faoi choinne airgid;
faoi dhéin ('to meet'), faoi dhéin an tsagairt;
go ceann ('to the end of'), go ceann míosa;
i bhfeighil ('in charge of'), i bhfeighil na bpáistí;
i dteannta ('along with'), i dteannta na gceirtlíne;
i gcaitheamh ('during'), i gcaitheamh an lae;
i gcoinne ('against'), i gcoinne an ghráinne;
i lár ('in the middle of'), i lár na cathrach;
i láthair ('in the presence of'), i láthair Dé;
i measc ('among'), i measc na ndaoine;
i ndiaidh ('after'), i ndiaidh tamaill;
i rith ('during'), i rith na maidine;
in aghaidh ('against'), in aghaidh an chroic;
in áit ('in place of'), in áit na mbonn;
in éadan ('against'), in éadan a thola;
in imeacht ('during'), in imeacht achair;
le cois ('along with'), le cois a thuarastail;
le haghaidh ('for'), le haghaidh na coise tinne;
le hais ('beside'), le hais an dorais;
le linn ('during'), le linn na hoíche;
os cionn ('above'), os cionn talún/gach uile ní;
os cionne ('opposite'), os cionne na mban;
os comhair ('opposite'), os comhair na tine;
tar éis ('after'), tar éis na troda.

Na Briathra Gan

Intermediate Irish: A Grammar and Workbook

"Ni thaitníonn bainne le Cáit.
Teastaíonn cúnamh uainn
D'éirigh an scrúdú liom
Theip (chinn/chlis) an scrúdú ar Liam

When the thing one needs, likes, succeeds at, or fails at, is expressed by a verbal noun or subordinate clause with *go*, that clause goes last, and nothing at all is the subject of the slot; the verb is followed directly by the prepositional phrase

teastaíonn uainn imeacht go luath. We need/want to leave early
D'éirigh le Briain an obair a chríochnú. Brian succeeded in finishing the work.
Theip orm teagmháil a dhéanamh leis.

ach

Thaitin sé liom go bhfuil tú anseo. Use of this pronoun is normal with *taitin* but not with *teastaigh ó*, *éirigh le*, *teip ar*

Caithfidh **and** *tarla* **may or may not use a pronoun**

Tharla (sé) go raibh moill ar an éitilt
Caithfidh (sé) go bhfuil an clúiche thart,

Caithfidh **used in this way does not mean obligation, but supposition or conclusion about truth or likelihood of event**

tarla **may have an ordinary noun subject or be followed by a verbal noun**

tarlaíonn timpiste go minic ansin
Tharla mé a bheith in Éirinn ag an am.

Subjectless sentences sometimes found with other verbs, often referring to natural phenomena or physical condition

Nearthaigh ar an ghaoth
Laghdaigh ar mo mhisneach

Nualeargais.ie Caibidil a Trí Déag

In most cases, a logical subject appears with a preposition

Short answers: An ólann sé? Ólann.

Is as Dóire dom I am from Derry

Chuaigh air aici. She defeated him

Theip/chinn orm é a dhéanamh. He failed to do it.

D'éirigh liom é a dhéanamh. I managed to do it.

Bhris ar an bhfoighne agam. My patience ran out.

Mhéadaigh ar mo mhisneach. My courage increased

Tá teipthe orm. I have failed.

le linn gloine a ól dom. While I drink a glass.

tar éis sin a chloisteáil dó. After he heard that

Tá beirthe ort. You've been caught.

Tá beirthe agam ort. I have caught you. You have been caught by me.

Foirmeacha Táite an Bhriathair i nGaeilge Chléire*

*i gContae Chorcaí

Tagairt: Breandán Ó Buachall, *An Teanga Bheo: Gaeilge Chléire* (2003, Institiúid Teangeolaíochta Éireann: 66-71).
Roald Dahl, *Danny Seampín an Domhain* (1975; 2016, aistriú ag Muiris Ó Raghallaigh). Caibideal 12: shiúlamar, ghabhas, phiocas, bhíos, thosaíomar, a chuiris (l.123), ag séireireacht a bhíobhair (l.124)

BS = briathar saor, nó saorbhriathar
an fhoirm tháite seachas an fhoirm scartha

An Aimsir Láithreach

	cuir-	ní-	cheann-	
1 ú u	-im	-m	-aím	
2 ú u	-ir	-r	-aír	* nó an fhoirm scartha: -eann/-onn/-aíonn tú
3 ú u	-eann sé/sí	-onn sé/sí	-aíonn sé/sí	* nó -(e)as = foirm choibhneasta
1 ú i	-imid	-míd	aímíd	
2 ú i	-eann sibh	-onn sibh	-aíonn sibh	
3 ú i	-id (siad)	-d (siad)	-aíd (siad)	* "cuirid" nó "cuirid siad", srl. nó an fhoirm scartha: -eann/-onn/-aíonn siad
BS	-tear	-tear	-aítear	

An Aimsir Chaite

	(do) chuir	ní-	cheann-	
1 ú u	-eas	-os	-aíos	
2 ú u	-is	-s	-aís	
3 ú u	- sé/sí	-gh sé/sí	-aigh sé/sí	
1 ú i	-eamair	-omair	-aíomar	
2 ú i	-eabhair	-obhair	-aíobhair	
3 ú i	-eadar	-odar	-aíodar	
BS	-eadh	-odh	-aíodh	

An Aimsir Fháistineach

	cuir-	ní-	cheann-	
1 ú u	-fead	-fead	-ód	* nó an fhoirm scartha: -fi/-fi/-ód mé
2 ú u	-fir	-fir	-óir	* nó an fhoirm scartha: -fi/-fi/-ód tú
3 ú u	-fidh	-fidh	-óidh	* nó an fhoirm scartha: -fi/-fi/-ód sé/sí
1 ú i	-fimíd/feam	-fimíd/feam	-óimíd/óm	
2 ú i	-fi sibh	-fi sibh	-ó sibh	
3 ú i	-fid (siad)	-fid (siad)	-óid (siad)	
BS	-far	-far	-ófar	